

սին է, զորոնք բնաւ երբեք թոյլ տուեալ չէր իւրացնել: շատ անգամ անոնց գիմարն հարկին զգալով հանգրծմ' պէտք է որ նկատենք զանոնք հայերէնի հարազատ բունին վրայ անտիղէ մակարոյսեր:

Կը շնորհատորներ այժմ յարգոյ թարգմանիչը իր այս ձեռնարկէն սպասուած յաջողութեամբ ելած ըլլալն համար, կը գնահատենք զինքը իր նախասիրած ճիւղին մէջ, անկէտա սպասելով միանգամայն ի մտոյ տեսնել "հերթողական Մասնաշարանի", յաջորդ հատորներն ալ:

Է. Պ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ



The Kelejian Collection of Persian and analogous
potteries, 1885—1910. Paris (H. Clarke, 338, Rue
St. Honoré) 1910.

Արեւելեան, յատկապէս պարսկական գեղարուեստի պատմութեան համար հոյակապ աշխատութիւն մ'է Մեծ. Տիգրան Խան Բէլէկեանի Collection, որ լոյս կը տեսնէ շտա տարի ետքը նոյն հնամտի "Արեւելեան գորգերու" հարուստ հաւաքումէն (համ. ՀԱՆՐ. ԱՄՍ. 1908, էջ 128), Մեծ. Բէլէկեան խանի ներկոյ հաւաքածան ալ — Արեւելեան ինքնիշխան — ճիւղ է եւ հրապարակումէն կողմէն: Ըստ ճաշակով եւ մասնագիտութեամբ ամբողջութեամբ են հին արեւելեան խեցեղործութեան ամենէն ընտիր ներկայացուցիչները (112 մազոյն պատկեր), որոնք կը պատկերեն գինարկի մշակ տիւրեւեան արուեստին նշաններն եւ բազմազարդ քանդակներ շատ սիրուն տպագրութեան տակ:

Յառաջեան մը հրատարակէն, կը պարզէ փողովածոյն պատմութիւնն եւ նշանակութիւնը, որուն կը յաջորդեն ապա ընտիր գոտարուածութեամբ պատկերներն եւ անոնց նկարագրութիւնը (անգլ. ղեկերէն ուրոյն թղթի վրայ): Փողովածոն կողմուած է զգուշաւորաբար Ռակկա, Սուլեյմանապատ եւ Ռազմէ գտնուած խեցեղեններով (1885—1910): Գտակներու մեծագոյն թիւը պարսկական եւ մահմանական արուեստի կը վերաբերէ: Բայց կան հին փղերատիական ճաշակներ ալ (ձագմամբ ընդհանրապէս ԺԱ—ԺԸ դարէ): Անոնք խորհրդանշական համար հեռապարբական են յատկապէս երկուքը — որոնք հայ արուեստին ներկայացուցիչներն կրնան համարուիլ, թէեւ երկնարկուած են որոշ շաբով մը պարսկական եւ փղերատիական ազդեցութեան: Ասանք են Թ. 106 եւ 107: Յաւանք էր բերեալ թարգմանութեամբ ասանց նկարագրութիւնները:

Տիւ. 106. Գոդմու-ձեւ — Էջմեյ գտնուած. 1719էն, պայծառ ողորկ ապիկէն յատկով: Միակ զարդն հայ Ս. Սարգսի նկարն է, միւս վրայ յոյն կենը փաթեցնելու գէպքին մէջ: Սուրբ լուսա-

պակ մը եւ խոր մը կը կրէ. Կալանաւորը ձեռքն դրած մը ունի՝ ծայրն յուսակա խալով մը: Գոյնիկ յատակ Կալանական գեղեցիկութեան եղբ մը նախ, ուր հայ սեւ տառերով Սուրբին անունն եւ տարեթիւը կը կարդացուին: Սուրբը հագած է մաթ կապտոյ զգեստ մը, եւ ասոր վրայ կանանց վերաբերու մասնուած է, իսկ յափշտակուողն կապտոյ պերճակ մը կը կրէ: Զիւս տապալէր կապտոյ, կանանց եւ գեղին է: Զին կորմիր ու կապտոյ ծաղիկներով գաշտի մը վրայ կ'ընթերցուի: Այս կտորի ներհակ կողմը յիսին-պարսկական ծաղիկներ մը կայ եւ եռանկ շինողին անունը նշանակուած է: Կալանական խեցեղեններու բարձրման բացառիկ օրինակ մըն է:

Տրամագիծ. 15 հրմ.:

Տիւ. 107. Գոդմու-ձեւ — Էջմեյ գտնուած. 1787էն (համ 1727). Սպիտակ, յատակ, ողորկ ապիկէն յատակով: Ամենա իր ձեւն կը ասանայ զարգերէն: Բայց անաւ չէ, բայց կողմն վեց կիսաբոլոր երեսներու բաժնուած են, իւրացան-չիւրին մէջտեղը եռանկնաւեւ յեղանկին յիսնական խաչերով մեհնանց մը շինուած է, զոր կողմ ծակեր կը շըջափակեն: Ծաղկաւեց ասանք կը շըջանակին այս motiveները. Բաժակին ներքին կողմն նմանապէս ծաղիկայ motiveներով զարդարուած է: Յունական խաչերն կը անհունին նաեւ ներքին երեսներու վրայ: Այս կտորի գոյններն պայծառ են, եւ կանանց, գեղին եւ բուսական կարմիր մէջ կը խաղան, որոնք կալանական խեցեղենց սովորական են: Անոնք եղբերքն վրայ կայ սեւ հայտնուած արձանագրութիւնն մը եւ թուականը, որ Կալանական պնակներու շինութեան ժամանակն կ'որոշէ:

Բարձր. 8 հրմ. Տրամագիծ. 12 հրմ.:

107-ը տախտակին վրայ յայտնի կը կարգադուի Հայոց Ռազմ թուականը, որ կաւայ փրկական 1727 եւ ոչ 1787 թուականը: Ինչպէս նշանակուած է:

Մեր օրինակին ընկերացած է ինքնակայ պատկեր մ'ալ — բոս երեսուցիկն Գոյնիկ, ծաղկաւեց արեւելեան — պարսկական motiveներով. ալ կողմը կը անհունին ծաղկաւեց միջավայրի մէջ եղինք մը, որ յետոյ կը նայի, եւ ձախ կողմը՝ տիւրակ մը, որ բազմած է վարդանայ վրայ: Եղինքին քիչ մը վեր կը նկատուի հայերէն մանագիր մը, զոր եւ կը լսենք՝ ՅԱՅՈՒՄ, ՌԱԶՄ. այս է ծաղկոյն եղած է Եսփոր անունն մէկը, ծաղկած 1741ին: Արեւայ աս նոյնպիսիլ Եսփոր նաւալայի հետ: Ինքն շատ հաւանական կը թուի: Այս նկատմամբ մանրամասնութիւն յաջորդ անգամ: Ի վերջոյ պարտ կը համարիմ նաեւ հրապարակու յայտնի Միտրանութեան խորին շնորհակալութիւնը Մեծ. Տիգրան Խան Բէլէկեանի, որ բազմամտաւ հոյակապ հրատարակութեան օրինակ մը նուիրել հաճած է մեր Մասնագործարանին:

Է. Ն. ԱՅՈՒՆԵԱՆ

